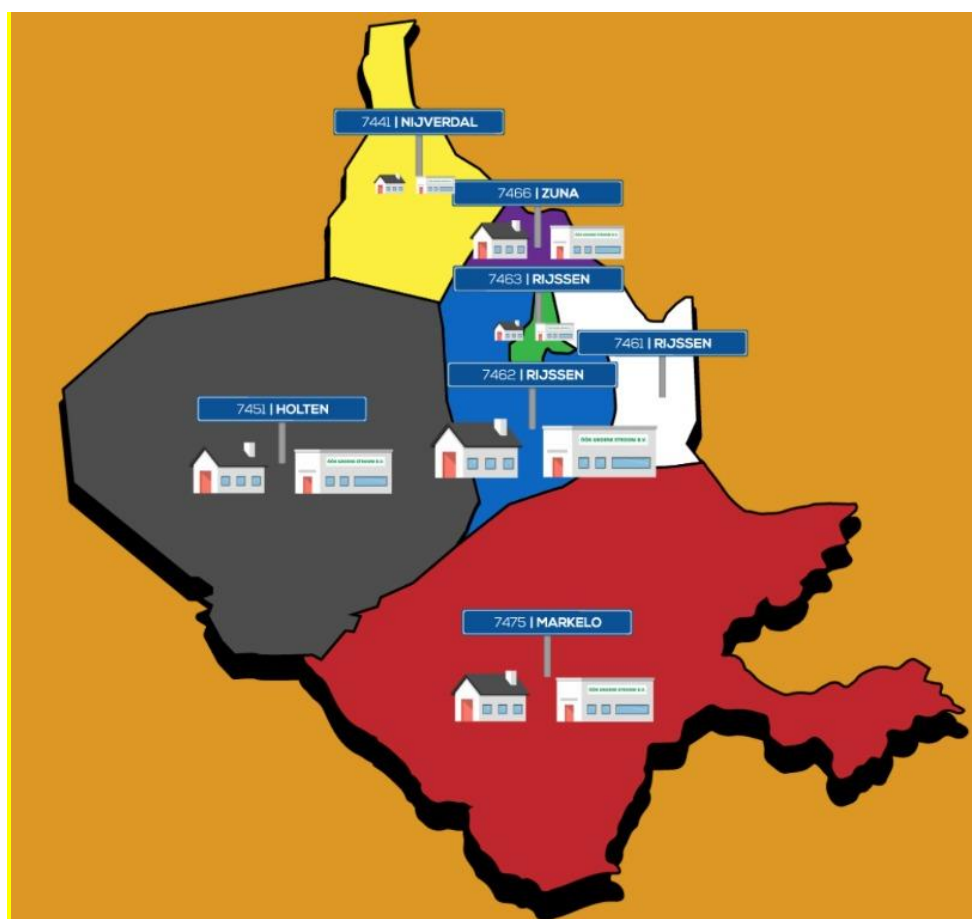

De Regeling Verlaagd Tarief heeft alles in zich wat de politiek wil

Weerstand tegen groene energie omzetten naar enthousiasme

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting.....	3
2.	Hoe de RVT enthousiasme voor groene stroom kan creëren.....	4
3.	SDE en Salderingsregeling	4
3.1	SDE subsidieert niet onrendabele top, maar winsten van sommige ondernemers.....	4
3.2	Salderingsregeling is niet kostenefficiënt werkt ongelijkheid in de hand	5
3.3	SDE+ en saldering leiden tot suboptimaal gebruik van grote daken.....	5
3.4	SDE+ en saldering tasten solidariteit in verdeling netwerkkosten aan.....	6
3.5	Energiebelasting en opslag duurzame energie: Wie betaalt die baalt.....	6
4.	De RVT heeft alles in zich wat de politiek wil	6
4.1	De RVT nu	6
4.2	Hoe te zorgen dat ook mensen met een kleine beurs profiteren van groene stroom?.....	7
5.	Politiek.....	8
5.1	Boter bij de vis	8
5.2	Vermeende beletsels.....	9
5.2.1	Is 14,2 cent veel?	9
5.2.2	Wat zijn de meerkosten voor huishoudens?.....	9
5.2.3	Hoe betalen we dat?	10
6.	Inzet lokale energiecoöperaties bij energietransitie.....	10
6.1	Het moet anders	10
6.2	Het kan anders	11
6.3	Geef coöperaties een stevige positie	11
	Bijlage	12
	Voordelen van met vreemd vermogen gefinancierde energiecoöperaties	12
	Hefboomwerking vreemd vermogen.....	12
	Het 'Op Rozen' concept.....	12
	Waarom dit concept?	13
	Businesscase	13

1. Samenvatting

Op dit moment zijn er 3 regelingen voor de stimulering van duurzame opwekking: de SDE+ voor grootverbruikers, de Regeling Verlaagd Tarief (RVT) en de salderingsregeling voor kleinverbruikers.

Gezien vanuit de burger is de salderingsregeling het meest aantrekkelijk. Deze is echter alleen toegankelijk voor mensen met een geschikt eigen dak. De RVT is toegankelijk voor alle burgers, maar is financieel voor hen minder aantrekkelijk.

Bij de SDE komen door alle belastingbetalers opgebrachte subsidiebedragen terecht bij een relatief kleine groep ondernemers. De houders van de SDE-subsidiebeschikkingen houden over het algemeen veel meer geld over aan de subsidie dan verondersteld in beleidsdocumenten.

Geld van velen gaat op deze manier naar enkelen! Deze scheefgroei in de verdeling van de lasten tussen bedrijven en particulieren levert steeds meer discussie op en vergroot de weerstand tegen de energietransitie. Dat is niet goed voor het draakvlak van groene energie.

De RVT heeft wat dat betreft de beste papieren. Dat de RVT nog geen grote vlucht heeft genomen laat zich eenvoudig verklaren:

1. De businesscase is slecht in vergelijking met mensen die kunnen profiteren van de salderingsregeling.
2. De regeling is voortdurend met veel politieke onzekerheden omgeven, waardoor nog maar weinigen er gebruik van durven maken.

Onze overtuiging is dat groene energie op land alleen snel van de grond komt als grootschalige productie-installaties volledig van de mensen zelf zijn. Zodat zij zelf beslissen wat, waar en hoe groene energie wordt geproduceerd. Bij de RVT is dat gegarandeerd.

Grootschalige productie van groene stroom in Nederland gaat niet lukken als er alleen een verdienmodel van commerciële ontwikkelaars van wordt gemaakt. De lokale bevolking moet er ook aardigheid in krijgen. Biedt lokale gemeenschappen handelingsperspectief en gebruik hen als duwende kracht in plaats van hen een remmende kracht te doen zijn.

De RVT heeft alles in zich om dat mogelijk te maken, mits die op genoemde punten verbeterd wordt. We pleiten er daarom voor het kortingsbedrag in de RVT te verhogen tot het bedrag dat mensen die gebruik maken van de salderingsregeling ook aan belastingvoordeel ontvangen. **Dat betekent tenminste dat naast de energiebelasting (11,93 cent incl. btw) ook de opslag duurzame energie (2,29 cent incl. btw) onder de RVT dient te worden gebracht.** Dus een korting van 14,22 cent in plaats van de huidige 11,93 cent incl. btw per kWh (tarieven 2019).

Het belastingvoordeel is dan altijd nog minder dan bij mensen die salderen. Zij hoeven ook geen btw over de kale stroomprijs te betalen. Dat is bij een prijs 8 cent per kWh circa 1,7 cent.

Verder is er in ieder geval zekerheid nodig over het in 15 jaar te ontvangen belastingvoordeel voor mensen die voor eigen stroomproductie aangewezen zijn op de RVT. Alleen dan zullen coöperaties makkelijk vreemd vermogen kunnen aantrekken. Daardoor hoeven coöperatieleden niet zelf duizenden euro's te investeren om in hun stroomverbruik te voorzien. Door de korting die zij ontvangen vanwege de RVT deels aan de coöperatie af te dragen, kan de coöperatie rente en aflossing op het vreemd vermogen betalen. En dat biedt de mogelijkheid om ook mensen met een kleine beurs te laten profiteren.

Dan bereiken we de situatie dat *alle* mensen in het land niet alleen belasting hoeven te *betalen*, maar ook kunnen *profiteren* van lokale groene energie. Dan krijgen energiecoöperaties vleugels en slaat weerstand om in enthousiasme.

Henk Roosink en Wilma Paalman (info@oprozenfacilitair.nl)

2. Hoe de RVT enthousiasme voor groene stroom kan creëren

Minister Wiebes hamert op kostenefficiëntie en het voorkomen van overstimulering van groene energie. Hij wil per euro subsidie zo veel mogelijk CO₂ besparen en voorkomen dat meer subsidie verstrekt wordt dan nodig om die goedkoopste techniek te realiseren. De Tweede Kamer maakt zich grote zorgen over de klimaatkloof en energie-armoede. Provincie- en gemeentebestuurders zien graag zonnepanelen op daken in plaats van op land. Iedereen vindt draagvlak belangrijk.

In dit artikel beargumenteren wij dat de RVT alles in zich heeft om aan deze politieke wensen te voldoen. Als bonus stimuleert de minister het ontstaan van nog meer en krachtiger burgercoöperaties die willen meewerken aan de energietransitie in Nederland. Hetgeen perfect aansluit bij de ambitie in het Klimaatakkoord om de opwekking van duurzame energie voor 50% in eigendom en zeggenschap bij lokale energiecoöperaties te leggen.

Maar om de RVT in het juiste perspectief te plaatsen, maken we eerst enkele opmerkingen over twee andere stimuleringsregelingen voor groene energie.

3. SDE en Salderingsregeling

3.1 SDE subsidieert niet onrendabele top, maar winsten van sommige ondernemers

Het ministerie van EZK rekent bij bepaling van de hoogte van de SDE+ subsidie met een rendement op geïnvesteerd eigen vermogen van 12% ([Eindadvies basisbedragen SDE+ 2019](#), § 2.3, PBL december 2018). Zo worden investeerders er niet te rijk van en blijft de subsidie kostenefficiënt. Dat is althans de gedachte.

Maar alleen de locaties waar bijzonder rendabel geïnvesteerd kan worden, worden benut voor zonnepanelen. Want een beetje ondernemer neemt – volkomen begrijpelijk bij een puur bedrijfseconomische afweging - geen genoegen met minder dan 20% rendement op het eigen vermogen. Want dat is wat hij ook minimaal realiseert in zijn eigen *core business*.

We kennen diverse situaties dat ondernemers met een SDE-subsidie uit 2017 een rendement van meer dan 40% op het ingezette eigen vermogen halen (na Vennootschapsbelasting). Twee derde van de SDE-subsidie komt dan als winst bij de ondernemer terecht.

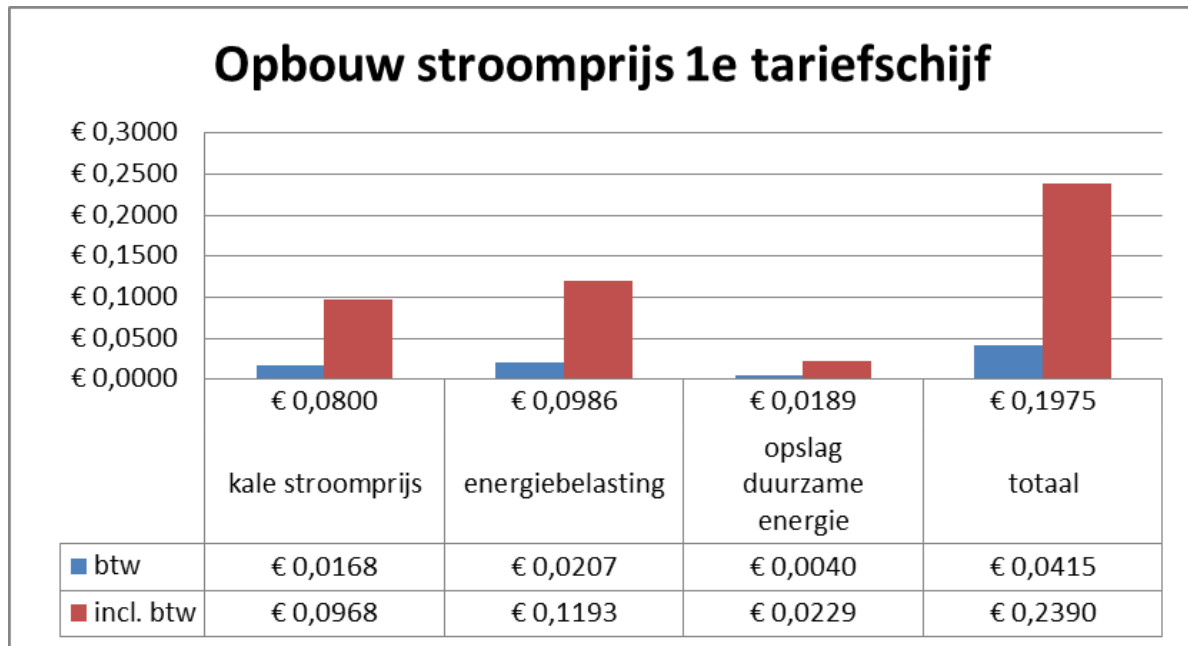
Logisch dat de minister zich achter de oren heeft gekrapt en de SDE+-subsidie per kWh voor zon naar beneden brengt (ook ingegeven door de dalende kosten per geproduceerd kWh) en de extra besparing van eigen verbruik van de gesubsidieerde groene energie afroemt. Hij wil niet te veel (overstimulering), maar ook niet te weinig subsidie betalen. Want investeren in groene energie moet voor bedrijven wel aantrekkelijk blijven.

Maar daar wringt het, want er zijn weinig ondernemers die met minder dan 20% rendement op hun eigen vermogen genoegen nemen. De wens overstimulering te voorkomen leidt mogelijk tot de situatie dat investeren met SDE+ onvoldoende rendabel voor ondernemers is en daardoor bedrijfsdaken onbenut blijven.

Veel ondernemers kunnen overigens niets met de SDE, vaak omdat ze geen grootverbruikers-aansluiting hebben en de kosten die daaraan verbonden niet uit kunnen. Bijvoorbeeld omdat hun dak niet groot genoeg is voor de plaatsing van zonnepanelen of omdat hun locatie een ongunstige ligging in het elektriciteitsnetwerk heeft. En daar kan de ondernemer zelf niets aan doen.

3.2 Salderingsregeling werkt ongelijkheid in de hand

Bij de huidige stroomprijs van circa 8 cent excl. btw per kWh en de huidige belastingtarieven bespaart iemand die investeert in zonnepanelen op zijn eigen dak bijna 24 cent per kWh. Onderstaande grafiek maakt dat inzichtelijk.

Dus iemand die in de gelukkige omstandigheid verkeert een geschikt dak te hebben om 10 panelen van 300 Wp tegen een op dit moment marktconforme prijs van € 3.300 (excl. btw) te plaatsen en daarmee 2.700 kWh per jaar produceert, bespaart € 645 op zijn jaarlijkse stroomrekening. De investering is in ruim 5 jaar terugverdiend. Van die besparing betaalt de overheid het overgrote deel, namelijk 15,9 cent per kWh. Dat is gedeerde energiebelasting incl. btw, opslag duurzame energie incl. btw en de btw over de kale stroomprijs. Van die € 645 betaalt de overheid dus jaarlijks € 429.¹

Kleine ondernemers of bewoners van appartementen of woningen met een ongeschikt dak komen niet voor dit voordeel in aanmerking. Als de RVT geen gelijkwaardig alternatief biedt, vinden wij dat moeilijk te verdedigen, temeer omdat vooral mensen met een kleine beurs op de RVT zijn aangewezen.

Overigens: de investeringsprijs voor een huishouden ligt op dit moment rond de € 1,10 per Wp voor een systeem van 10 zonnepanelen. Grootschalige zonnepaneleninstallaties van meer dan 200 panelen kosten circa 65 cent per Wp (exclusief de per locatie wisselende aansluitkosten op het elektriciteitsnetwerk). In die zin is de salderingsregeling in de redenering van de minister niet kostenefficiënt.

3.3 SDE+ en saldering leiden tot suboptimaal gebruik van grote daken

Voor ondernemers die aangewezen zijn op SDE is investeren in zonnepanelen op het bedrijfsdak in vergelijking met investeren in de eigen *core-business* vaak niet rendabel genoeg. Voor ondernemers die aangewezen zijn op de salderingsregeling wordt het aantal panelen begrensd door het eigen energieverbruik: vanwege de lage energiebelasting en opslag duurzame energie boven de 50.000 kWh is het vaak niet rendabel om veel meer dan 50.000 kWh te produceren.

¹ Hierbij wordt er vanuit gegaan dat het niet uitmaakt of de geproduceerde stroom voor of na de meter wordt gesaldeerd. Ondernemers missen geen 15,9 cent, maar 11,75 cent in vergelijking met huishoudens, omdat btw voor hen geen kostenpost is.

Ook is er een categorie ondernemers die wel een groot dak heeft, maar heel weinig stroomverbruik. En ook bij de ondernemers die aangewezen zijn op een kleinverbruikersaansluiting geldt soms de bedrijfseconomische afweging dat investeren in *core-business* rendabeler is. En tenslotte zijn er bij beide categorieën ondernemers een aantal waarbij het dak onbenut blijft omdat ze de financiering niet rond kunnen krijgen.

3.4 SDE+ en saldering tasten solidariteit in verdeling netwerkcosten aan

Doordat slechts sommige ondernemers en sommige particulieren van de SDE en de salderingsregeling kunnen profiteren, komt niet alleen de solidariteit in het belasting- en subsidiesysteem onder druk te staan. Ook de solidariteitsgedachte achter het omslaan van netwerkcosten over alle aansluitingen komt onder druk te staan. Want iedereen, ook de mensen die niet profiteren van SDE of niet salderen, betalen mee aan het geschikt maken van de elektriciteitsnetwerken voor het massaal decentraal produceren van stroom. Dat omslagstelsel wordt moeilijker te verdedigen naarmate sommige groepen wel en andere niet kunnen profiteren van deze investeringen.

3.5 Energiebelasting en opslag duurzame energie: Wie betaalt die baalt

De huishoudens in Nederland betalen circa 80% van de Energiebelasting (totaal € 5 mrd opbrengst, zie [Verschuivingen energiebelastingen](#), tabel 2, CE Delft juni 2015). Dat ligt bij de Opslag duurzame energie, totale opbrengst circa 1 mrd niet veel anders ([Kamerstuk 34 497 nr. 6](#) d.d. 30 augustus 2016). De energie-intensieve industrie neemt echter het overgrote deel van het stroom- en gasverbruik voor haar rekening ([Compendium voor de Leefomgeving, energieverbruik per sector 2011-2016](#)).

In Nederland betalen bedrijven veel minder belasting op stroom dan huishoudens. Het overgrote deel van de subsidiegelden die naar bedrijven gaan worden door de huishoudens en kleine ondernemers via de belastingen opgebracht.

Nu is het zo bij de SDE (voor bedrijven met een grootverbruikaansluiting) en de salderingsregeling (voor burgers en bedrijven met een kleinverbruikaansluiting): Als je een locatie, kapitaal en kennis hebt, dan kun je profiteren, terwijl de lasten worden opgebracht door de mensen die geen geschikte locatie hebben of door geldgebrek niet kunnen investeren. Dat vergroot de inkomens- en vermogensverschillen, de veelbesproken *klimaatkloof*. Verhoging van de belastingen op energie leiden er voor huishoudens toe dat zij minder overhouden voor andere uitgaven en bij lage inkomens *energie-armoede* ontstaat.

Dat wringt. En dat hebben steeds meer mensen in de gaten. Dan moeten we niet raar opkijken dat er geprotesteerd wordt tegen windmolens en zonneparken. Met deze stimuleringsmaatregelen ondermijnen we het draagvlak voor groene energie.

4. De RVT heeft alles in zich wat de politiek wil

4.1 De RVT nu

De RVT (of postcoderoos) bestaat weliswaar al 5 jaar, maar is altijd omgeven geweest met onzekerheden. Tot 2016 was er geen rendabele businesscase van te maken. Daarna bestond er tot juli 2017 onzekerheid over de btw-aspecten van de financiële inleg in de coöperatie en in een groot deel van 2018 verlamde Diederik Samsom, als voorzitter van de Klimaattafel gebouwde omgeving, menig bestuurder van postcoderooscoöperaties met zijn opmerking vanuit die klimaattafel, dat men de energiebelasting wilde halveren. Waarbij men zich niet realiseerde dat daarmee de businesscase van de RVT onderuit geschouwd werd.

De RVT is niet makkelijk uit te voeren door coöperaties. De regeling is bij het werven van leden moeilijk te communiceren. En als mensen horen dat het beperkte voordeel ook nog eens

afhankelijk is van Haagse besluiten over de hoogte van de Energiebelasting, dan haken velen bij voorbaat al af.

Het meest storende is het verschil in voordeel ten opzichte van de salderingsregeling: Leden krijgen alleen de Energiebelasting incl. btw terug, maar niet de Opslag duurzame energie. Dat is incl. btw 2,3 cent per kWh. En ze krijgen ook de btw over de kale stroomprijs niet cadeau, goed voor circa 1,7 cent per kWh. Dat is een achterstelling van 4 cent per kWh ten opzichte van mensen die de mogelijkheid hebben van zonnepanelen op eigen dak te profiteren.

Maar de RVT heeft een paar hele mooie principes:

1. Iedereen kan er in principe gebruik van maken, mits er in de omgeving een postcoderooscoöperatie is. Een ieder is vrij om er een op te richten, één medelid volstaat.
2. Leden van de coöperatie zijn zelf 100% eigenaar van de installaties. Zij beslissen dus zelf waar en hoe geproduceerd wordt. De baten komen 100% bij de leden. En die beslissen zelf wat er met de baten gebeurt: aan de leden teruggeven, afdragen aan de coöperatie die het investeert in energiebesparingsprojecten, deelauto's, nieuwe technieken of een mix van dat alles. Dan creëert een zonnepark of windmolen in lokaal een heel andere dynamiek dan wanneer het in handen van derden is en de baten de lokale gemeenschap ontglippen.
3. En bij de RVT geldt: Wie veel energiebelasting betaalt, heeft ook de mogelijkheid om veel voordeel te halen. En niemand heeft de kans er super veel aan te verdienen, want de belastingkorting wordt in de RVT begrensd tot 10.000 kWh verbruik.
4. Zoals we hebben gezien worden bedrijfsdaken bij SDE+ en saldering vaak niet (optimaal) benut. Coöperaties investeren in principe onafhankelijk van de bedrijfsvoering van de dakeigenaar. Zij vestigen een recht van opstal, betalen daarin het algemeen een retributie voor aan de dakeigenaar en zijn eigenaar van de zonnepanelen. De RVT kan daardoor een flinke stimulans zijn tot het plaatsen van zonnepanelen op bedrijfsdaken.

Deze principes lijken ons de sleutel tot draagvlak voor de productie van groene energie.

4.2 Hoe te zorgen dat ook mensen met een kleine beurs profiteren van groene stroom?

Een coöperatie die groene stroom wil produceren moet investeren in eigen productie-installaties. In traditioneel gefinancierde coöperaties brengen de leden met elkaar zelf het gehele investeringsbedrag op. Een lid dat gebruik wil maken van de RVT dient dan bij aanvang van het lidmaatschap – afhankelijk van het stroomverbruik dat het wil afdekken – toch gauw enkele duizenden euro's op te brengen.

Als coöperaties zich in belangrijke mate met vreemd vermogen financieren, dan hoeven leden zelf geen grote begininvestering te doen. Daarmee maken deze coöperaties het mogelijk dat alle inwoners in Nederland - rijk en arm, met en zonder geschikt dak - van lokale groene stroom kunnen profiteren. Leden betalen mee aan aflossing en rente door gedurende de looptijd van de leningen een deel van het voordeel van de RVT aan de coöperatie af te dragen.

In het afgelopen jaar zijn door diverse coöperaties modellen ontwikkeld waarbij leden zelf vrijwel niets of aanzienlijk minder hoeven te investeren. Dit om een aanbod te kunnen doen aan alle mensen om deel te nemen in de coöperatie om gebruik te maken van de RVT. Onder andere in het door ons ontwikkelde '[Op Rozen](#)' concept is dit uitgewerkt. (Zie ook de bijlage.) In dat concept financieren coöperaties zich met 99% vreemd vermogen. Deze 99% vreemd vermogen bestaat uit 80% bancaire senior lening en 19% achtergestelde geldlening, bij voorkeur te *funden* bij de eigen leden. Leden brengen ongeveer 1% eigen vermogen in. Dat komt overeen met 1 cent per kWh waarvoor men deelneemt in de productie van de coöperatie. Dat is bij een gemiddeld stroomverbruik niet meer dan een paar tientjes. Daarna krijgen leden de

Energiebelasting over de stroom die ze met hun aandeel in de coöperatie produceren terug. Om de exploitatielasten (met name rente en aflossing van de leningen) te betalen, dragen de leden een deel van de Energiebelasting af aan de coöperatie.

Bij coöperatie [Opgewekt Rijssen](#), die dit concept hanteert, profiteren de leden van een netto korting van 5 cent per kWh (conservatief gerekend). Als de RVT een korting zou bieden ter hoogte van energiebelasting, opslag duurzame energie en de btw over de kale stroomprijs (totaal belastingvoordeel salderingsregeling), dan zou dat ruim 9 cent kunnen worden. Dat zou betekenen dat de nu nog vaak moeizaam verlopende ledenwerving voor coöperaties versneld kan worden door het aanbieden van een hogere korting per kWh voor de leden. Maar even goed is denkbaar dat coöperatiebesturen die extra ruimte besteden aan energiebesparingsprojecten voor hun leden, deelauto's of andere zaken die de energietransitie helpen. De website van veel energiecoöperaties stralen van dat soort ambities!

En de leden die een stuk van de achtergestelde lening ter financiering van de coöperatie voor hun rekening nemen, krijgen met 5% rente een passende vergoeding. Zo laten de leden van deze coöperatie de energiegelden lokaal circuleren in plaats van deze – in dubbelzinnige betekenis – te verbranden.

5. Politiek

5.1 Boter bij de vis

In het regeerakkoord van 2017 is afgesproken dat er een aparte regeling komt voor energiecoöperaties, die het mogelijk maakt dat omwonenden makkelijker kunnen participeren in duurzame energieprojecten in hun directe omgeving. Ook minister Wiebes heeft het goed met hen voor. In een [brief aan de Tweede Kamer](#) schreef hij afgelopen zomer:

“Energiecoöperaties dragen hierdoor bij aan het creëren van energiebewustwording en draagvlak voor de energietransitie in de haarvaten van onze samenleving. Ik draag deze ontwikkeling een warm hart toe en wil deze verder versnellen.”

Mooie woorden, maar daden blijven uit. De meest voor de hand liggende daad zou zijn om coöperatieleden een zelfde belastingvoordeel te bieden als mensen die salderen. Dat betekent dat coöperatieleden ook de opslag duurzame energie incl. btw en de btw over de kale stroomprijs zouden moeten kunnen besparen.

Dat zou in plaats van een korting op de energiebelasting (11,93 cent incl. btw) een vast kortingsbedrag van 15,90 cent per kWh betekenen. Dan is echter geen sprake meer van een verlaagd tarief, maar is de RVT getransformeerd naar een Terugleververgoeding voor energiecoöperaties. Daar is alles voor te zeggen, maar dat is op dit moment wellicht te veel gevraagd

Daarom pleiten wij er voor dat naast de energiebelasting (11,93 cent incl. btw) tenminste ook de opslag duurzame energie (2,29 cent incl. btw) onder de RVT wordt gebracht. Dus een korting van 14,22 cent in plaats van de huidige 11,93 cent incl. btw per kWh.

Er is in ieder geval duidelijkheid nodig over het in 15 jaar minimaal te ontvangen belastingvoordeel, zodat RVT-coöperaties (en hun financiers) investeringszekerheid geboden wordt. Overigens valt er veel voor te zeggen om toe te werken naar zodanige tarieven voor stroom en gas dat daarmee de CO₂-uitstoot van beide producten even zwaar belast wordt. Maar laat dan geleidelijk de belasting op gas stijgen en houdt die op stroom constant, zodat de investeringszekerheid van de RVT geborgd is.

En als het nabijheidsvereiste in de RVT wordt afgeschaft, dus de regeling ontdaan wordt van de postcode-roos, dan zorgt dat er voor dat iedereen in Nederland even makkelijk kan profiteren. Want niet ieder dorp of streek heeft even veel mogelijkheden om groene stroom op te wekken. Mensen moeten ook lid kunnen worden van een coöperatie elders. Al verwacht we dat coöperaties vooral lokaal georiënteerd zullen blijven. Locatie-eigenaren zullen eerder aan lokale initiatiefnemers hun dak gunnen dan aan mensen 'van buiten'. Bovendien vergemakkelijkt een dergelijke aanpassing de uitvoering van de RVT door coöperaties.

Een verdere verlaging van de energiebelasting op elektriciteit is – vanuit de wens energiearmoede te voorkomen – bij deze verbeterde RVT niet nodig. Iedereen krijgt namelijk de mogelijkheid om naar rato van zijn energieverbruik te profiteren van de RVT.

En tenslotte is het gebruik van de RVT er ook mee gebaat dat coöperatieleden de zekerheid wordt geboden dat alle energieleveranciers de RVT uitvoeren, omdat ze daartoe wettelijk verplicht zijn.

5.2 Vermeende beletsels

Wij kunnen ons voorstellen dat men denkt: 14,2 cent per kWh is toch wel erg veel? Leidt dat niet tot veel meer kosten voor huishoudens? En hoe betalen we dat?

5.2.1 Is 14,2 cent veel?

Afgemeten aan de salderingsregeling niet, want de beperkte groep mensen die daarvan kan profiteren geven we ook nog eens de 1,7 cent btw per kWh stroomproductie die ze onder de salderingsregeling brengen. In totaal ontvangen zij per kWh 15,9 cent belastingvoordeel. Bedenk ook dat iedere burger in principe wel van de RVT kan profiteren, maar niet van de salderingsregeling. Bij een verruimde RVT heeft de groep mensen die de meeste belastingen per kWh betaalt ook de mogelijkheid er het meest van te profiteren. We noemen dat subsidie-efficiëntie op groepsniveau.

Als het gaat om de betaalbaarheid van de energietransitie is bij een optimale subsidie-efficiëntie op groepsniveau de subsidie per kWh van weinig belang. Voor zover subsidies voor groene energie terecht komen bij de groep mensen die de belastingen daarvoor opbrengt, leidt dat niet tot meerkosten voor die groep als totaal. De meerkosten voor die groep beperken zich tot de extra productiekosten van groene stroom ten opzichte van grijze stroom.

Het aantrekkelijke van de RVT is ook dat per euro rijksuitgave (gederfde belastinginkomsten) bij de RVT meer kWh groene stroom wordt geproduceerd dan bij saldering. Grootchalig investeren in zon is immers al gauw 40 cent per Wp goedkoper dan kleinschalig investeren op woningdaken. En als coöperaties gaan investeren in windenergie wordt dat verschil in kostenefficiëntie ten opzichte van salderen nog groter.

5.2.2 Wat zijn de meerkosten voor huishoudens?

De investerings- en exploitatiekosten incl. aan de bank te betalen rente van zonnepanelen-installaties op bedrijfsdaken bedragen bij een energiecoöperatie over een periode van 15 jaar circa 8 cent per kWh. De marktprijs, op de stroombeurs vrijwel 100% bepaald door grijze stroom, is momenteel circa 5 cent per kWh. De meerkosten voor de leden van de postcode-roos – en dat kan in principe iedere Nederlander zijn die belasting betaalt in de 1^e tariefstap (0-10.000 kWh) – zijn beperkt tot de extra productiekosten van groene stroom. Dus feitelijk 3 cent per kWh.

Hierbij passen nog enkele opmerkingen. In genoemde 8 cent zitten niet de rentekosten op de achtergestelde geldlening. Maar deze rente komt ook weer geheel bij (een deel van) de leden van de coöperatie terecht. En ook de vergoeding voor dakeigenaren maakt hier geen deel van uit. Maar uiteindelijk zijn dit ook weer bijna allemaal kleinverbruikers, die relatief veel belasting

over hun stroomverbruik betalen. Zo bezien zijn de meerkosten voor de groep kleinverbruikers die vooral belasting in de eerste tariefschijf betalen (en daarmee het meest bijdragen aan de totaalopbrengsten energiebelasting en opslag duurzame energie) slechts 3 cent per kWh.

En als het dan gaat over de betaalbaarheid van de groene stroom, dan staat 3 cent per kWh bij een verbruik van 3.500 kWh gelijk aan € 115 per huishouden. Dat lijkt te overzien. En als coöperaties de fee, die ze van het energiebedrijf waarmee ze samenwerken (de stroom aan verkopen), doorgeven aan hun leden, dan zakken de meerkosten ruim onder de € 100 per jaar. (We hebben het hier niet over de kosten om van grijs gas af te komen.)

Bij SDE+ gaat de subsidie naar een heel andere groep mensen dan de groep die het merendeel van de belastingen daarvoor opbrengt. Bij SDE+ is de groep die kan profiteren slechts een splinter van de groep die het merendeel van de belastingen daarvoor opbrengt. Vrijwel de gehele subsidie valt toe aan een andere groep dan die van belastingbetalende burgers.

Daarmee zijn de meerkosten groene stroom bij SDE+ gesubsidieerde projecten, bezien vanuit de groep die vrijwel alleen belasting over de eerste tariefschijf betaalt, gelijk aan de gehele SDE+-subsidie. De SDE+-subsidie in de Voorjaarsronde 2019 van de SDE is 6,1 cent per kWh (10,1 cent basisbedrag minus 4 cent correctiebedrag). Daarmee liggen de meerkosten van SDE+ voor burgers en kleine ondernemers op 6,1 cent per kWh. Circa 100% hoger dan bij de RVT!

5.2.3 Hoe betalen we dat?

Bij de instelling van de RVT is er in de Miljoenennota rekening gehouden met een belastingderving van € 10 mln, te compenseren via verhoging van de energiebelasting. De vervuiler betaalt. Dat lijkt ons een goede insteek. De basis voor heffing van energiebelasting zal beperkter worden. Fossiele stroomverbruikers zullen dus een steeds hoger tarief gaan betalen. Dat is ook niet meer dan logisch als we de energietransitie serieus willen nemen.

Als we dat niet willen, dan kunnen we de gederfde energiebelasting altijd nog ten laste van de rijksbegroting brengen. Een paar jaar geleden gaf het kabinet in een algemene belastingkorting € 5 mrd weg en onlangs wilde ze nog enkele miljarden weggeven aan enkele grote internationale ondernemingen. Dus ruimte vinden binnen de rijksbegroting lijkt ons geen onoverkomelijk probleem.

Overigens mag verwacht worden dat een verbeterde RVT leidt tot minder beroep op het SDE+-budget. Denkbaar is dat zonnestroominstallaties of windmolens dan niet meer met SDE+ geëxploiteerd worden, maar met de RVT. Dat zou betekenen dat middelen voor de stimulering van groene energie bij een grotere groep mensen en ondernemers terecht komt dan nu het geval is, zonder dat de groei van de goedkoopst mogelijke vormen van grootschalige groene stroom daar onder lijdt.

6. Inzet lokale energiecoöperaties bij energietransitie

6.1 Het moet anders

De energietransitie is geweldig ingrijpend en vraagt veel productie van groene stroom op land. Dat kan niet zonder het enthousiasme van de lokale bevolking. Geef hen als overheid *handelingsperspectief*, laat hen er zelf over gaan en gebruik hen als duwende kracht in plaats van als remmende macht.

Commercieel concurrerend ondernemen vermag veel, maar in essentie zijn de prikkels (lusten naar je toehalen, lasten afschuiven op de omgeving ten einde de winst zo hoog mogelijk te laten zijn) precies tegengesteld aan wat het draagvlak voor de energietransitie vraagt.

6.2 Het kan anders

Lokaal coöperatief ondernemen is transparant: een coöperatie moet als vereniging 100% openheid geven over haar businesscase. Voor iedereen is duidelijk waar het geld naar toe gaat. Dat wekt vertrouwen in de lokale gemeenschap.

Bij lokaal coöperatief ondernemen komen de investeerders niet 'van buiten', maar investeert de gemeenschap zelf. Leden kennen de bestuurders en kunnen met hun stem in de coöperatie meedenken, meebeslissen en meeprofiteren.

Lokaal coöperatief ondernemen biedt optimale mogelijkheden voor gebruik van lokale kennis. Lokale groene stroom opwekken is deels lokaal maatwerk. Ieder dorp/stad/streek heeft een eigen karakter met eigen kenmerken voor opwekmogelijkheden (stallen, industrie, dicht bevolkt of dun bevolkt, dijken, snelwegen, water etc.). Laat daarom de lokale bevolking zelf kiezen of, hoeveel en hoe ze in hun omgeving groene stroom willen opwekken.

Besturen van coöperaties willen vaak meer doen dan groene stroom opwekken en financieel voordeel halen. Wat betreft subsidie-efficiëntie is een verbeterde RVT vermoedelijk alleen daarom al groter dan bij de salderingsregeling en de SDE+.

6.3 Geef coöperaties een stevige positie

Geef coöperaties een positie die overeenkomt met de grote rol die het kabinet van hen verwacht bij de energietransitie. Maak het mogelijk dat coöperaties via de energieleveranciers inzicht in het stroomverbruik van hun leden krijgt. Coöperaties hebben dat nodig. Ieders stroomverbruik is namelijk bepalend voor het aantal kWh waarover elk lid de korting van de RVT door de coöperatie toegewezen krijgt.

Een optie zou bovendien kunnen zijn om mensen die willen profiteren van de RVT te verplichten een slimme meter te laten installeren. Dit biedt voordeel voor energiebedrijven en voor coöperaties en meer mogelijkheden voor (landelijk en lokaal) energiemangement.

Het belangrijkste is echter dat de overheid in de kracht van burgerinitiatieven gelooft en dat ook uitdraagt. Dat politici de mensen in het land uitdagen: *"Jullie betalen belasting, maar jullie kunnen ook profiteren van de opbrengsten als je kiest voor deelname aan de energievoöperatie."*

Onze ervaring is dat veel mensen met de energietransitie, te beginnen met de productie van groene stroom, aan de gang willen. Daarvoor is nodig dat ze hun leden een aantrekkelijk aanbod kunnen doen. Met elkaar zullen zij er voor zorgen dat groene energie dan op de meest kostenefficiënte manier wordt geproduceerd en iedereen profiteert.

Dat is de beste garantie dat weerstand omslaat in enthousiasme.

Bijlage

Voordelen van met vreemd vermogen gefinancierde energiecoöperaties

Een coöperatie die zich met vreemd vermogen financiert, realiseert een aantal voordelen ten opzichte van coöperaties waarbij de leden zelf de gehele investering vanuit eigen middelen financieren. Daarvoor is eerst enige uitleg over de bedrijfseconomische hefboomwerking van vreemd vermogen nodig.

Hefboomwerking vreemd vermogen

Als vreemd vermogen minder rente kost dan de investering aan rendement oplevert, dan verhoogt dat het procentuele rendement op het eigen vermogen. Hoe groter het aandeel vreemd vermogen in de financiering en/of hoe lager de rente op het vreemd vermogen, des te groter de hefboomwerking.

Hier onder een uitleg aan de hand van een voorbeeld.

Bedrijfseconomische hefboomwerking		
Investering	€ 100,00	€ 100,00
Jaarlijkse opbrengst	€ 5,00	€ 5,00
Rendement over investering (5 / 100)	5%	5%
Nu wordt de investering voor € 80 resp. € 99 gefinancierd met een lening waarover 2% rente betaald moet worden.	20% eigen vermogen	1% eigen vermogen
Vreemd vermogen	€ 80,00	€ 99,00
Rentekosten (2%)	€ 1,60	€ 1,98
Eigen vermogen	€ 20,00	€ 1,00
Opbrengst investering die aan eigenaren toevalt	€ 3,40	€ 3,02
Rendement over eigen vermogen (3,4 / 20)	17%	302%

Het rendement van de investering is 5%. Dat is ook het rendement op eigen vermogen als eigenaren de investering geheel zelf financieren. Het rendement op eigen vermogen wordt bij financiering met 80% vreemd vermogen opgekrikt tot een rendement van 17% over de € 20 die de eigenaren zelf aan de investering bijdragen. Er is hefboomwerking zolang vreemd vermogen minder rente kost dan het rendement van de totale investering oplevert. Hoe groter het verschil tussen het intrinsieke rendement van de investering en de rente op het vreemd vermogen, des te groter de hefboomwerking. Als het aandeel eigen vermogen afneemt tot 1% en het vreemd vermogen toeneemt tot 99%, dan loopt het rendement over het eigen vermogen op tot boven de 300%.

Het 'Op Rozen' concept

Een coöperatie die groene stroom wil produceren moet investeren in eigen productie-installaties. In het 'Op Rozen' concept financiert de coöperatie zich voor 99% met vreemd vermogen. Dit bestaat uit 80% bancaire senior lening en 19% achtergestelde geldlening, bij voorkeur te funden bij de eigen leden. Daardoor kan de eigen inleg van de leden in de coöperatie (eigen vermogen) klein worden gehouden en wordt het rendement daarop juist erg groot. Door bovendien optimale en sub-optimale productielocaties in één coöperatie te verenigen worden de resultaten van verschillende installaties uitgemiddeld over alle leden en wordt voorkomen dat lokaal slechts een beperkt deel van het lokale groene stroompotentieel benut wordt. Dit concept geeft alle inwoners in Nederland - rijk en arm, met en zonder geschikt dak - de mogelijkheid van lokale groene stroom te profiteren. In [deze animatiefilm](#) wordt het concept in combinatie met de postcoderoos in 3 minuten uitgelegd.

Waarom dit concept?

Dit concept beoogt bij te dragen aan draagvlak voor groene stroom door:

1. *Alle* mensen in staat te stellen te profiteren van maatregelen die groene stroom stimuleren. Op dit moment is dit met name voor mensen met lage inkomens of een ongeschikt dak onmogelijk.
2. *Lokale* gemeenschappen coöperatief te laten ondernemen waarbij lokaal betrokkenen samen beslissen hoe ze groene stroomproductie realiseren en hoe ze de verdiensten van de onderneming verdelen.
3. Groene stroom *100% van de lokale gemeenschappen zelf* te laten zijn, zodat inwoners optimaal profiteren en energiegelden niet naar (buitenlandse) ondernemingen gaan maar lokaal circuleren.

Het concept maakt subsidie-efficiëntie op groepsniveau mogelijk: de groep mensen met een kleinverbruikaansluiting die belastingen betaalt kan zo maximaal samenvallen met de groep die van de subsidies profiteert. En dat is goed voor het draagvlak van groen energiebeleid.

Businesscase

Bij coöperatie Opgewekt Rijssen is bij een belastingkorting van 12 cent in de huidige RVT en een behoedzame geraamde 4 cent opbrengst verkoop stroom per kWh ruimte voor:

- 1,25 cent vergoeding dakeigenaar per op hun dak geproduceerd kWh
- 5% rente voor crowdfunders AGL
- 5 cent korting leden per kWh (voor leden die klant worden bij eigen energiebedrijf, 3 cent voor leden die voor ander energiebedrijf kiezen)
- ruim 1 cent marge per kWh in de exploitatie (noodzakelijk i.v.m. financiering)

Menige energiecoöperatie wil het exploitatieresultaat graag herinvesteren in andere dingen ten behoeve van de energietransitie. Dat is ook vaak de wens van de leden die hierover immers samen een besluit nemen als ALV. Het idee is niet om het zomaar als extra financieel voordeel uit te keren aan de leden. Daarmee is de effectiviteit van subsidies aan coöperatieve ondernemingen van burgers vermoedelijk groter dan die aan commerciële ondernemingen.